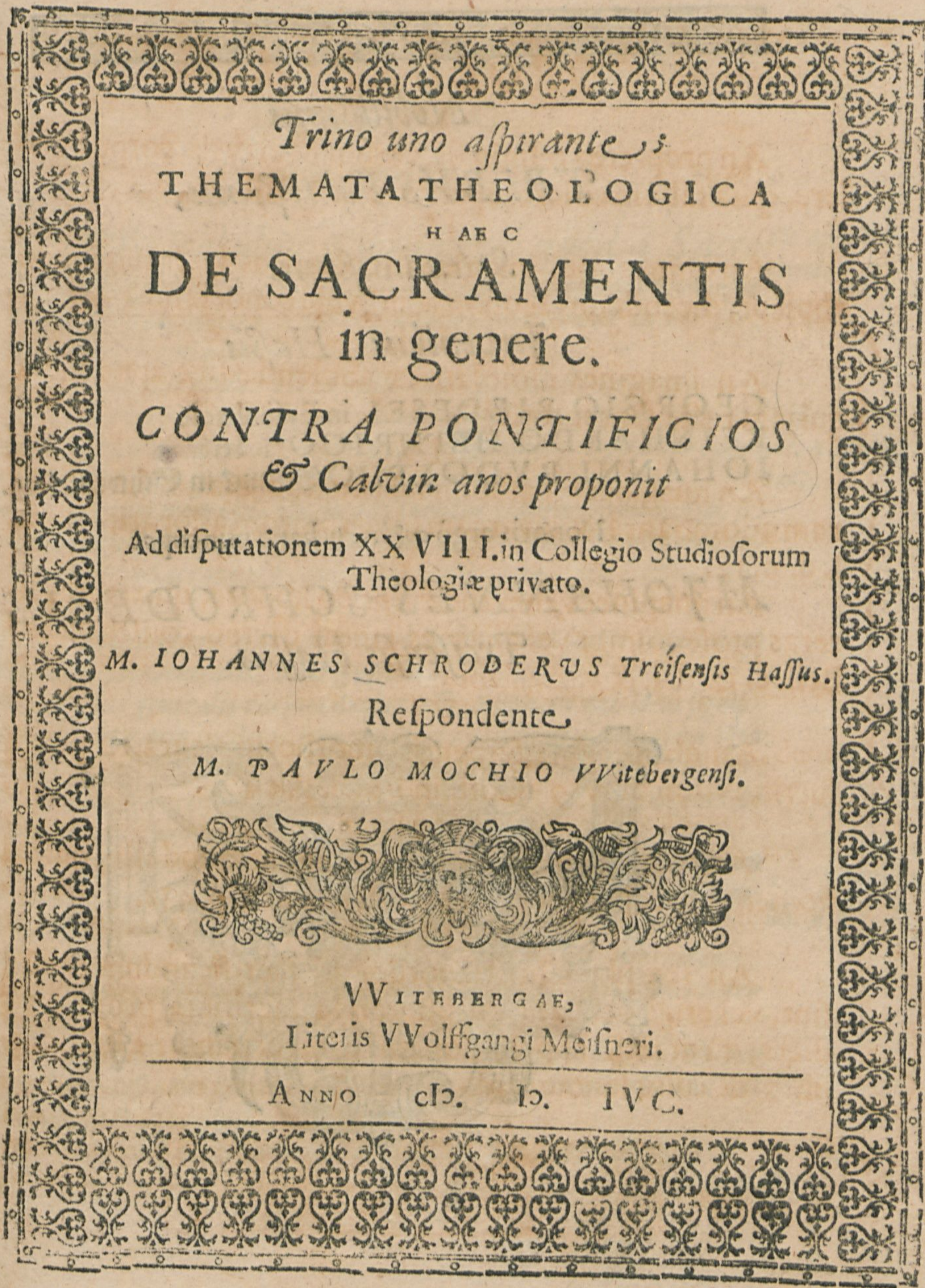

~~PH.~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

VI-27
SIGNAT. CLVCCCCXIII.

St. Michael. alied

Trino uno aspirante
 THEMATA THEOLOGICA
 H A E C
 DE SACRAMENTIS
 in genere.
 CONTRA PONTIFICIOS
 & Calvinianos proponit

Ad disputationem XXVIII. in Collegio Studiosorum
 Theologiae privato.

M. IOHANNES SCHRODERUS Treisensis Hassus.
 Respondente,

M. PAVLO MOCHIO VVitebergensi.

VVITEBERGAE,
 Literis VVolfgangi Meisneri.

ANNO cl. l. IVC.

Nobilissimis
TRIBVS Politissimis,
Splendidissimis
Juvenibus Hassis

GEORGIO RIEDESEL in Eysenbach.
REINHARDO HEINRICO à Zerbach.
IOHANNI RVDOLPHO Schenck in Schweinsberg.

Honoris ergò συζητησιν hanc nuncupat

M. JOHANNES SCHRODERVS
Treisansis Hassus.

DE SACRAMENTIS in genere.

THESIS I.

Vocabulum Sacramenti, quod à Sacro <sup>De appella-
tione.</sup> descendit, est $\omega\lambda\upsilon\sigma\eta\mu\omicron\nu$: itaq; prius oportet usum ejus cognoscere, à quo sæpenumero provehimur in rei perceptionem.

2. Usus ejus duplex est: Civilis unus, Ecclesiasticus alter.
3. Civilis usus est, in quo veteres Sacramentum dixerunt *pi*, Vide Varr. *gnus*, in loco sacro apud Pontificem à litigantibus depositum, quod lib. 4. de lig. recepit, qui stetit, perdidit, qui causa cecidit. lat.
4. Civilis item usus est, in quo sumitur pro juramento. Quis significatus est frequentissimus. Vnde Cicero: Obligare aliquem secundo militiæ Sacramento, qui priore amisso jure, cum hostibus pugnare non posset.
5. Ecclesiasticus usus, ad quem à Scriptoribus sacris translatus est, alius est Generalis, alius specialis.
6. Usus generalis rursus duplex est. Unus, ex quo idem significat, quod Græcis $\mu\upsilon\sigma\eta\gamma\iota\omicron\nu$, rem videlicet non quibus vis obviam, sed arcanam & secretâ, sive ea indigitetur per signa, sive non. Tob. 12. Sacramentum regis abscondere bonum est. Apoc. 17. Ego dicam tibi Sacramentum mulieris.
7. Alter generalis usus est, de quo Augustinus ad Marcellinum loquitur: Signa cum ad res divinas pertinent Sacramenta appellantur. Vnde Lombardus Sacramentum definit rei sacræ signum. lib. 4. dist. 1.
8. Ejusmodi v. signorum varietas cum sit magna, Sacramentorum quoque varietas magna inde existit, vocabulo ita generaliter sumpto.
9. Specialis usus Ecclesiasticus est, quando agitur de $\nu\eta\varsigma$ signis, per quæ in Ecclesia Dei spiritualis dispensatur gratia. In quo usu vox Sacramenti est $\alpha\gamma\gamma\alpha\phi\omicron$.
10. Rursusq; accipitur vel Materialiter, vel Formaliter.

A 2

Materia.

11. Materialiter, quando vel signum seu Elementum solum denotat: vel cum signo rem signatam, quam Augustinus rem Sacramenti vocat, simul.

12. Formaliter, quando definitur Actione.

An Sacra-

mentum de-
finiri possit.

13. Quod enim Okamus, Major, Richardus, Scotus, & alij Scholastici Sacramentum defini posse negarunt; quod unum per se non sit, in quo sint verba simul & res, tam permanentes, quam transientes; non est hoc satis magni momenti.

14. Potest aliquid, quod Physice est unum aggregatum seu unum per accidens, Theologicè & Politicè unum per se esse: Et hoc modo defini. In Politicis exempla sunt Regnum, Civitas, Familia; in Theologicis Ecclesia, Iustificatio, Electio, &c.

Definitio Sa-
cramenti.

15. Sic quoque Sacramentum, etsi Physice sit multa, Theologicè tamen est unum, unum videlicet medium conferendæ spiritualis gratiæ; indeque definitur: Sacramentum est actio divinitus ordinata, in qua Deus per certa quaedam visibilia signa, seu Elementa, cœlestia sua dona dispensat, promissionem Evangelij propriam de gratuita peccatorum remissione obsignat, applicat & confert omnibus, qui Sacramento per fidem utuntur.

16. Hanc definitionem enucleaturi deinceps & confirmaturi, Hypothesin generalem hanc pramittimus: Definitio Sacramenti in genere non est constituenda nisi ex ijs, quæ constituta sunt ex Inductione specierum, quæ ἀνομοποίησις sunt proprie dicta Sacramenta: cuiusmodi sunt Baptismus & Eucharistia. Secus disputationis hujus non erit exitus.

Ex qua Cate-
goria defini-
endum sit Sa-
cramentum.

17. Genus igitur Sacramenti fecimus Actionem: siquidem id definiendum est vel ex Categoria substantiæ, vel ex Categoria Relatorum, vel Actionis.

18. Non primum: quia pendet ab institutione. Quod ab institutione pendet, est in Categoria vel Relatorum vel Actionis.

19. Nec secundum. Nam si ex Relatis definiretur, materia esset genus materiati. Signum enim est Sacramenti materia. Per signum autem definiunt, qui è Relatis genus sumunt.

20. Item: Tota essentia Sacramenti consisteret in σχέσις illa signi & signati mutua. At sic omitteretur quod ad Sacramenti integritatem ex prædicamento Actionis concurrat.

22. Manet

21. Manet itaq; Actione definiendum esse Sacramentum.
22. Omne ens, cuius esse est $\epsilon\upsilon\ \tau\omicron\ \gamma\iota\upsilon\epsilon\delta\iota\varsigma$, Actione definiendum est. Sacramentum est tale Ens. Ergo, &c.
23. Assumptum probat primo propria cuiusq; appellatio. Circumcisio, Pascha, Baptismus, Cæna Domini Actionem certè notant.
24. Secundo propria cuiusq; institutio, habens verbum Mandati; quod respicit Actionem. Gen. 17. v. 11. Exod. 12. v. 8. Matth. 28. v. 19. Matth. 26. v. 26. 27.
25. Tertio: Quicquid non est, nisi quando in usu est, ejus esse est $\epsilon\upsilon\ \tau\omicron\ \gamma\iota\upsilon\epsilon\delta\iota\varsigma$. Sacramentum non est, nisi quando in usu est; juxta vulgatum illud: Sacramenta extra usum [externum illum, in verbo mandati præscriptum] non sunt Sacramenta. Ergo, &c.
26. Ad absolvendum genus proximum addimus in definitione divinitus ordinata: quo distinguitur Sacramentalis actio à naturali, à politica, & Ecclesiastica illa, quæ ab homine instituitur.
27. Sacramentalis enim Deum auctorem habet, qui immediate illa Auctor Sacramentorum instituit, Gen. 17. Exod. 12. Job. 1. Matth. 28. Matth. 16. Nec potest Sacramenta, per quæ gratia conferatur & obsignetur, institueri, nisi qui gratiam promittere & dare potest. Hoc v. potest solus Deus.
28. Unde apparet: Circumcisionem Turcarum, quos Deus circumcidi non jussit, Sacramentum non esse.
29. Item illud: Sacramentum esse ritum statum, quem tam diu in usu ordinario esse oporteat, quam diu manet fœdus, ad quod, ordinante Deo, pertinet. Gen. 17. Exod. 12. 1. Cor. 11. v. 26.
30. Deniq;: Sacramenta nullam admittere mutationem. Nam quod Deus solus institueri potest, homo mutare nec potest, nec debet. Quod qui facit, regis cœlestis sigilla corrumpit.
31. Est autem Sacramentum non una simplex actio, sed una per aggregationem diversarum; quarum aliæ ad Sacramenti substantiam pertinent, sine quibus Sacramentum non est integrum, aliæ ad finem seu fructum.
32. Quæ ad substantiam pertinent, harum alia concernit $\delta\omicron\sigma\tau\iota\upsilon$: ut Circumcidere, Agnum paschalem adornare, Baptizare, Panem & calicem Domini distribuere.
33. Vbi tamen distingvendum inter ipsam $\delta\omicron\sigma\tau\iota\upsilon$ & $\delta\omicron\sigma\tau\iota\upsilon\ \tau\epsilon\omicron\ \tau\epsilon\omicron\ \tau\epsilon\omicron$. Illa necessaria est: hic non item. In baptismo ablusio per aquam neces-

necessaria est, sed non trina immersio. In cœna Domini distributio panis & calicis est necessaria; non vero fractio panis, aut calicis in manus bibiturientium porrectio.

34. Alia concernit λήψις: ut edere in paschate: Edere & bibere in cœna Domini. In circumcissione & baptismo ἀνάδοχὴ simplex est: circumcidi, aqua abluī.

35. Actionis, quæ δόσις concernit, efficiens principalis est Deus: ideo diximus: in quâ Deus dispensat.

De ministro
Sacramento-
rum.

36. Dispensat autem per ministras alias, quæ in N. Testamento sunt ordinariè ministri verbi, juxta illud: Sic nos existimet homo, ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei.

1. Cor. 4.

37. Quippe ordo in Ecclesia est necessarius, ex quo consentaneum est, ut iidem, qui tabulas proponunt, etiam sigilla earum addant. Sicuti & Christus eosdem jussit docere omnes gentes & baptizare.

Aëtior. 18.

38. Dico autem ordinariè; quia extraordinariè, in Necessitatis articulo, etiam Laicis & mulieribus, quæ alias in Ecclesia tacere jubentur, permissum est Sacramentum administrare & docere: quomodo Lucifer. Aud. Aquila & Priscilla Apollinem instruxerunt; Zephora filiolum circumcidit. Necessitatis casum Ecclesia semper excepit, dicunt Patunat. & lib. tres.

2. cont. Epist.
Parmen.
c. 13.

39. Porrò de Sacramenti ministro duo queruntur. Primum: An Sacramentum bonum & efficax à ministro, sive in moribus, sive in fide, malo administratur.

40. Negarunt Donatistæ & Luciferiani: illos refutavit Augustinus, hosce Hieronymus. Nam cum in Sacramenti administratione nihil sit ministri, præter externum ministerium (1oh. 1. 1. Cor. 3.) cujus auctoritas à ministro improbo retineri etiam possit (Matth. 23. v. 3:) ministri improbitas Sacramenti efficaciam, quæ à solo Deo oritur, præpedire quæ possit?

41. Non refert multum, inquit Augustinus, utrum aqua ad areolas irrigandas per canalem lapideum, an per argenteum transeat. Item: Baptismus est talis, qualis est ille, in cujus potestate datur, non qualis est ille, per cujus ministerium datur.

De Intentio-
ne ministri.

42. Secundum: An Sacramentum sit efficax, si minister non adhibeat intentionem faciendi id, quod facit Ecclesia; sive in Actu, sive in Virtute. Pontificii negant.

At qui

43. Atqui cum efficax sit verbum illorum, qui prædicationem ejus intentione non recta suscipiunt (Phil. 1.) Sacramentum etiam, quod visibile verbum Augustino scit è est dictum, efficax fuerit, quicquid intendat minister impius.

44. Aut quæ certitudo illa erit, qua de gratia Dei certos nos reddere debet Sacramentum, si de ipso Sacramento certi esse non possumus? Non possumus autem certi esse, si ab Intentione Ministri mentali, quam Thomas vocat, Sacramenti efficacia pendet.

45. Ita ergo ob unius culpam (quo argumento Bellarminus de ministri improbitate differit) punietur alter: præsertim cum auctori- c. 26. lib. 1. de tas Sacramenti non detur in utilitatem habentis, sed aliorum. Melius Sac. in gen. Chrysostomus: Sacerdos linguam & manum præbet. Neque enim justum est, propter alterius malitiam ad salutem nostram accedentes offendi.

46. Adde: Si verbum Sacramentale [quod Bellarminus conce- l. 1. de Sacr. dit] quacumq; intentione prolatum, ad excitandam fidem efficax est, et, in gen. c. 28. iam ad alios Sacramentales effectus producendos efficax fuerit. Nimis enim falsum est, quod, ut neget hoc, Bellarminus dicit, ad fidem excitandam nullam requiri efficientiam, sed sufficere so am significationem. Longè aliud docet Paulus Phil. 1. v. 29. Thes. 3. v. 2. 3.

47. Hactenus de Sacramenti causa efficiente Principali & Ministeriali, sequitur de materiali.

48. Materia Sacramenti illud est, quod externam Sacramenti actionem tractatur, nempe signa, de quibus in definitione diximus. De materia Sacramento.

49. Definit signum Augustinus, Rem præter speciem, quam ingeritur sentibus, aliquid aliud ex se facientem venire in cogitationem.

50. Specialius definitur: signum sacramentale est signum, quo promissio Dei de justitia Evangelii obsignatur, & quo mediante, Deus cœlestia sua dona dispensat. Ratione prioris officii vocabulo speciali dicitur signaculum, σφραγίς; ratione posterioris Symbolum, seu signum exhibitivum.

51. Quatuor autem in signis Sacramentalibus consideranda sunt: 1. Ex qua categoria absoluta sint desumpta: sunt enim relata secundum dici. 2. Quod sit correlatum. 3. Quæ sit Relatio. 4. Quod sit Relationis fundamentum.

52. De primo: Sacramentalia, signa, quo ad id, quod sunt primò, res.

res substantiales & corporales sunt: Præputium, Agnus, Aqua, Panis & Vinum. Unde Visibilia dicuntur, & Elementa.

53. Ita enim Deus, qui in omnibus naturæ nostræ rationem habet, & in forma hominis ad homines venit, loquiturq; in Sacramentis etiam nobis, qui corpore & spiritu constamus, per organa corporalia res spirituales subministrare voluit.

54. Incorporeus si esses, ait Chrysostomus, nuda & incorporea tibi dedisset dona, sed quoniam anima corpori inserta est, in sensibilibus intelligibilia tibi præbet.

55. Ut nihil moremur Suencofeldii somnium, negantis Deum per terrena cœlestia elargiri: sed scripturam sequamur. Ioh. 3. Ioh. 20. 1. Cor. 10. Rom. 1. Tit. 3. 1. Pet. 3.

56. De secundo: Correlatum signi sacramentalis, in quantum est signaculum, est Promissio: in quantum est Symbolum, est Gratia Dei, Iustitia, Peccatorum remissio, &c. De Spiritu S. in baptismo, & de corpore ac sanguine Christi locus dicendi hic non est: quod ista specialem Sacramentorum doctrinam attineant.

57. De tertio. Relatio inter signum sacramentale & correlatum est tum obsignatio, tum collatio: illud, quatenus est $\sigma\phi\epsilon\rho\upsilon\gamma\iota\varsigma$: hoc, quatenus est symbolum. Id quod tamen non de actu, qui aliquando impeditur, sed de aptitudine accipiendum est.

58. De quarto: Relationis hujus fundamentum est Ordinatio Dei, ex qua Sacramentalia signa ordinem illum, quo obsignare & conferre debent, acceperunt; quem ex natura sua, quâ indeterminata sunt, non habebant.

De analogia sacramentali 59. Et potuisset Deus ordinatione sua talia sancire signa, quæ nullam prorsus $\epsilon\upsilon\alpha\lambda\omicron\gamma\iota\omicron\upsilon$ cum correlato haberent: quam tamen Deum respexisse intelligimus, dum Christus corporis manducandi symbolum fecit panem, non vinum; sanguinis manducandi vinum, non panem.

60. Non tamen ideo, ut ad significandum & figurandum solummodo essent evidentiora, sed ut ordinatiora essent exhibitionis symbola.

1. Ep. 3.

61. Illud enim manifestè castigat Petrus: Quæ [aqua] inquit, etiam nos nunc salvos facit, Baptismus, qui figuræ illi respondet: qui non est depositio sordium carnis, sed stipulatio bonæ conscientiæ erga Deum.

Item

62. Item Paulus : Siquis, dicens, esurit, domi manducet. At-
qui figuratio erat futura illustrior, si, quemadmodum panis Eucha-
risticus esuriei corporis mederetur, ita per illum corpus Dominicum
spirituali mederi intelligeretur.

63. Verum ista significandi ratio ad Testamentum vetus per-
tinet, in quo agni paschalis comestio aptius, ac panis comestio, man-
dicationem corporis Christi representabat.

64. Porro ordinatio illa Dei continetur in verbo promissionis De verbo
[Gen. 17. v. 10. Rom. 4. Exod. 12. v. 13. 1. Cor. 5. Matth. 28. promissionis.
v. 19. Gal. 4. 1. Pet. 3. 1. Cor. 10. v. 16. 1. Cor. 11. v. 24.
& 25.] quod signo annexum ipsum ad hunc usum, quem in Sacra-
mento obtinet, determinat; juxta illud Augustini: Accedat verbum
ad Elementum & fit Sacramentum.

65. Unde & verbum Forma Sacramenti appellari consuevit;
quod in Sacramenti celebratione retinendum esse, clare docet Pau-
lus, de Baptismo dicens, Christum mundare Ecclesiam suam lava-
cro aque in verbo; & de Eucharistia; Calix benedictionis, cui be-
nedicimus, nonne, &c.

66. Proinde nec ejus mutatio aliqua est admittenda; maxime
substantialis, quæ in verborum sensu consistit, quo pereunte verbi
substantialis integritas perit. Ut si litera mutata dicatur: Bap-
tizo te in nomine Matris.

67. Altera est accidentalis, quæ cavenda est: si tamen admissa
est, Sacramenti integritati nihil decedit; qua verbis, vel per ad-
ditionem, vel detractionem, vel transpositionem mutatis, sensus
tamen idem manet, qui erat in non mutatis.

68. Quod inde estimandum, si audientes intelligant & judi-
cent illud significari, quod pleno verbo significari solet.

69. Quamobrem & lingua populari enunciandum est, ut Sa-
cramento usus planissime intelligat, quid accipiat, quem ad usum
accipiat, & quod verè hoc, quod volebat, accipiat.

70. Quo tamè modo verborum pronüciationi in sese vim ali-
quam non tribuimus, sed hoc tantum dicimus, Deum ex institutio-
ne velle efficacem esse per Elementa, sed quæ verbum hoc accepe-
rint. De quo Augustinus: Detrahe verbum, quid est aqua nisi a-
qua?

B

71. Huc

De Sacramē. 71. Huc pertinet quæstio de Sacramentalibus prædicationibus, talibus præ. utrum sine propria, an verò affecta Sacramentali metonymia, significationibus, quam Calviniani appellant, qua rei signata nomen tribuatur signo Sacramentali.

72. Calviniani proferunt hasce enunciationes, quas ejusmodi metonymia tinctas ajunt: 1. Circumcisio est fœdus. 2. Agnus est phasæ. 3. Baptismus est lavacrum regenerationis. 4. Panis est corpus meum. 5. Hic calix est novum Testamentum in sanguine meo. 6. Panis est communicatio corporis Christi.

73. Atqui hæc partim sunt ὄργανοι: ut secunda & quarta: partim sunt propria: ut prima & tertia: reliquæ verò si tropo affecta sunt, nota tamen is est Calvinianorum Sacramentalis metonymia: cujus exempla vix invenies, nisi forte quando mysterium alicujus somnij vel visionis est explicandum: ubi mysterium antecedit, explicatio sequitur, & sequi plerumq; indicatur.

74. Addimus in Definitione: per signa certa, h. e. quæ a Deo instituta sunt. Alia enim si quis adhibeat, unde planum faciet, Deum per ista gratiam suam conferre, quæ ipse non instituit?

75. Hucusq; de genere & materia Sacramenti, sequitur de differentia specifica.

76. Hæc petitur à fine. Omnis enim instituti & actionis ratio formalis pendet à fine ejus.

77. Finis Sacramenti alius est ὄν, alius ὦ: uterq; in definitione est expressus.

De fine Sa-
cramenti.

78. Finis ὄν alius est principalis, alius secundarius. Ex principali Sacramentum definitivus, eoq; duplici, ob signatione scilicet, & applicatione seu collatione: qui etiam Sacramenti effectus sunt, quatenus à Deo per Sacramentum producuntur. Deus enim est causa principalis, instrumentalis Sacramentum.

79. Materiam ob signationis in definitione posuimus promissionem, Evangelij propriam, de gratuita peccatorum remissione. Materia collationis est ipsa gratia, peccatorum remissio, justitia & salus.

Quòd Sacra-
menta ob si-
gnent.

80. Cæterum de ob signatione cum Iesuitis nobis est controversia. Hi negant Sacramenta ob signare: quod nos astruimus rationibus sequentibus.

81. Etenim Rom. 4. Circumcisio dicitur sigillum justitiæ fidei. ob signavit igitur: promissionem videlicet de justitia fidei, quæ Abrahamo

Abrahamo obtigerat. Correlatum enim sigilli non est proprie loquendo res ipsa, sed rei promissio.

82. Ex quo intelligitur, sigillum quod Abrahamus accepit, pater credentium, pertinere ad omnes, ad quos pertinet promissio, quam idem accepit.

83. 1. Ioh. 5. Aqua & sanguis, h. e. Baptismus & Eucharistia dicuntur testificari, quod apud Deum simus in gratia. Eiusmodi vero testificatio est obsignatio: quod Bellarminus ipse indicat negans Circumcisionem fuisse testificationem justitiae, in quocunq; fuerit.

84. 1. Pet. 3. Baptismus dicitur ἐπισημασμένη bona conscientia erga Deum: quia salvos nos facit, ut Lutherus exponit, non quatenus corpus lavat, sed quatenus pactum obsignat, quod anima cum Deo habet. Vnde Oecumenius per ἐπισημασμένη pignus & arrhabonem intellexit.

85. Cui obsignationi pacti, cum homine a Deo initi, effectus ille fiducialis ἐπισημασμένη & optimè respondet: quemadmodum & similis effectus tribuitur obsignationi, quae per Spir. S. obsignatur. Rom. 8.

86. Alter finis Sacramenti nobis fuit, applicare & conferre promissam gratiam. Quod verum esse evincunt scripturae testimonia clarissima. Tit. 3. Baptismus nominatur lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus S. Eph. 5. Dicitur Christus mundare Ecclesiam lavacro aquae in verbo. Ioh. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu. Act. 2. Baptizetur unusquisq; in R. peccatorum. 1. Pe. 3. Salvos nos facit baptisma. Similis est ratio aliorum Sacramentorum.

87. Conferat a. Sacramentum gratiam, non ut Deus, qui Sacramento, seu manu, ad conferendum utitur; nec sanguis Christi, qui est causa meritoria; sed eodem modo, quo verbum Evangelij. Verbum & Sacramenta sunt manus benefici Dei, quibus gratia spiritus continetur, quam inde accipiunt, quicumque fidei manum excipiunt.

88. Nec tamen ita continetur, sicut oleum nardinum in alabastro, nec ut qualitas aliqua, divinitus indita elemento, quae absolute in eo hereat, si ve sit ens completum, si ve incompletum, per quam Sacramentum, influens & agens in animam, gratiam justificationis efficiat: de qua Scholastici altercantur; sed cum ad modum, quae fert rei ratio.

89. Nam cum gratia illa, quam Christus peperit, consistat in imputatione justitiae Christi & peccatorum remissione, utrunq; vero in relatione consistat, in Sacramentis hanc contineri intelligimus, quatenus sunt media, per quae efficacia Sp. S. eam vult dispensare Deus.

Minister *ἵδω* symbola præbet : Spiritus S. *ἵδω* gratiam simul.
Vnde Paulus Baptismum vocat lavacrum regenerationis Spiritus sancti.

In Levit.
quæst. 84.

90. Spectat huc Augustini illud : Dominus dicit. Ego sanctifico Aaronem & Mosi dicit : Sanctificabis eum. Quomodo ergo & Moyses sanctificat & Dominus ? Non enim Moyses pro Domino, sed Moyses visibilibus Sacramentis per ministerium suum, Dominus autem invisibili gratia per Spiritum S. Homo aquam præbet,

In cap. 4.
Esai.

Deus autem Spiritum S. scribit Hieronymus.

l. 2. de Sacr.
in gen. c. 2.

91. Non igitur verum est, quod Bellarminus fingit, statuere nos nuda signa, quæ mediate demum aliquid efficiant, quatenus excitant & alunt fidem, per quam justificemur.

92. Licet enim Sacramentis fidem excitari non negemus, & gratiam à Sacramentis effici non dicamus, affirmamus tamen, per Sacramenta dispensari etiam illud, quod fides apprehendere debet; gratiam videlicet illam, per quam justificamur, mundamur, regeneramur; ex quo Sacramentum quoque nos justificare, mundare, regenerare dicitur; sed ea ratione, quæ instrumento competit.

93. Porrecta manus benefici utrunque præstat, & ut mendicus manum suam ad accipiendum extendat, & illud, quod mendicus accipit; ita Sacramentum & fidem excitat, quæ solâ gratiam accipimus, & gratiam ipsam præbet.

1. Iohan. 5.
Gen. 17.
Gal. 4.
Rom. 6.
1. Cor. 10.

94. Fines Sacramenti secundarij plures sunt; ut, fidem generare, augere & confirmare: Esse tesseram, qua populus Dei distinguitur ab alijs: esse simulachra virtutum quarundam spiritualium: esse oppignerationes quasdam, quibus homines obstringunt se Christo, ejusque militiae dant nomen: & alijs.

95. Quædam etiam Sacramenta speciales suos fines habent. Circumcisio debitorem legis faciebat: Pascha erat *ἡ ἐξοδος* transitus Dei in Ægypto, parentis Israelitis: Cæna Domini in memoriam passionis Christi celebranda est.

96. Sequitur de sine *ὅς*: qui notatur his verbis: omnibus, qui Sacramento per fidem utuntur.

97. Nam non possunt Sacramenta nisi hominibus præberi; nec possunt alijs, quam credentibus fructuose conferri.

98. Illud patet ex ijs, quæ de finibus Sacramenti dicta sunt modo:

modò : ut insignis sit Pontificiorum impietas, qui campanas ba-
ptismo tinxerunt.

99. Hoc probatur ex eo, quòd fides sit unicum illud organon,
quo recipitur & apprehenditur promissio de gratia, & gratia in
promissione : ut alibi monstratur. Fide igitur qui caret, Sacramen-
ti gratia frui non potest.

100. Quod Christus indicat : Qui crediderit, inquit, & ba-
ptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit [ac si diceret,
etiamsi baptizetur] condemnabitur. Et Paulus : Qui indigne
manducat, iudicium sibi manducat.

101. Quod etiam Pontificij nunc agnoscunt, qui Scholastico-
rum illud de opere operato ; quo intellexisse eos, Sacramentum De opere o-
perato.
conferre gratiam ex opere operato, licet motu bono utens careat,
modò obicem non ponat, ostendit Chemnitius ; lenissime explicant, Part. 2. Exa.
ut dicant, nihil aliud esse, Sacramentum conferre gratiam ex opere Trid. conc.
operato, quàm Sacramentum conferre gratiam ex vi ipsius actio-
nis Sacramentalis, à Deo ad hoc institutæ, non ex merito agentis
vel susipientis.

102. Ita perspicuum est, Fidem ad Sacramentum non
requiri ut sit, sed ut profit : quemadmodum eadem verbum Dei
non facit esse, & tamen, ut profit illud, requiritur. Integritas Sa-
cramenti ab institutione Dei pendet, cuius fidem ἀπιστία hominis
non evacuat, teste Paulo.

103. Hinc Augustin. lib. 3. cont. Donatistas : Non interest, c. 14.
cùm de Sacramenti integritate & sanctitate tractatur, quid cre-
dat, & quali fide imbutus sit ille, qui accipit Sacramentum. Inter-
est quidem plurimum ad salutis viam : sed ad Sacramenti questio-
nem nihil interest. Fieri enim potest, ut homo habeat integrum sa-
cramentum & per versam fidem. Et postea : Manifestum est fieri
posse, ut fide non integra integrum in quoquam maneat Baptismi
Sacramentum.

104. Quæ fides etiam, si absuit in susceptione Sacramenti,
modò postea sequatur, sine fide quondam susceptum Sacramentum
fructuosum efficere potest : Eademq; Sacramentum, quod primitus
erat fructuosum, & cadente illa, desit esse fructuosum, rursum
efficere potest fructuosum, si ipsa rursus exurgat.

105. Nec opus est charactere illo, quem Pontifici nugatorie docent, esse signum spirituale, à Deo solo animæ impressum, in susceptione Sacramenti initerabilis, manens indebilitèr de lege communi.

106. Ingenuus hinc Grabiel est, scribens: Patet, quòd neq; auctoritates scripturæ, neq; sanctorum Patrum cogunt ponere characterem ad hunc intellectum, in quo recipitur à recentioribus Doctoribus. Item: Omnia, quæ de charactere dicuntur, pro magna parte voluntaria sunt, & fulcita modica ratione. Accinimus nos Grabrieli: nulla: & delemus characterem illum.

De Neces- 107. Pendet porro à fine explicatio questionis de Sacramenti
te Sacra- necessitate: quæ duplex est: Una præcepti: altera indigentia,
mentorum. quæ & Necessitas mediæ dicitur.

108. Præcepti necessitas est, qua Deo, iubenti nos uti Sacramento, ad obedientiam præstandam obligati sumus: Indigentia est, qua Sacramentis opus habemus, ob fidei nostræ conditionem, quæ pabulo & viatico opus habet, quam diu sumus in via ad patriam.

109. Neutra necessitas simplex est: sed utranq; laxat Necessitas illa, qua exclusi, non possumus potiri Sacramento, etiamsi velimus Deo morem gererere, & fidem à ere discipimus: ubi valet illud Augustini: Crede & manducasti.

100. Etiamsi enim sine fide salus contingat nemini; fides tamen non oritur è solo Sacramento, sed etiam è verbo, sine Sacramento, ut exemplum latronis monstrat; neq; semper ex alterutro; quòd Sacramenti necessitas absoluta nõ sit, sed Deus sine Sacramento & verbo possit per Sp. S. fidem excitare in his, qui verbi capaces non sunt, & Sacramentum non acceperunt; ut ostendit exemplum Baptistæ.

101. Hucusq; Definitionem Sacramenti expedi vimus: coronidis loco de adjunctis ceremonijs Sacramentalibus aliquid addimus, quæ in Institutione mandatum non habent.

102. Harum aliæ habent testimonia & exempla scripturæ, quod à prima Apostolorum Ecclesia fuerint observatæ: cuiusmodi sunt explicationes doctrine Sacramentorum, exhortationes, preces, gratiarum actiones, quæ ad Sacramentorum usum faciunt, & circumstantijs peculiaribus circumscriptæ non sunt. Hæ diligenter sunt retinendæ, 103.

103. *Alia postea à viris Ecclesiasticis sunt additæ: quæ retineri possunt & debent, liberè tamen, si Scripturæ consentientes sint, si Sacramentorum doctrinam adjuvent, & superstitione contaminatæ non sint; si deniq; ordini Ecclesiastico inservire & ad plebis ædificationem momentum aliquod habere conspiciantur.*

104. *Itaq; & modicæ sint; ne multitudine non necessariorum rituum, quod necessarium est in Sacramento obruatur, & vilescat Sacramenti dignitas, si animi obhærescant in istiusmodi rebus.*

105. *Sin verò ad ædificationem non faciant, aut ubi fecerint à salutaris usu in abusum & superstitionem degenerent, corrigi, mutari, & abrogari possunt & debent: non tamen à quovis, nec tumultuose, sed decenter, prudenter, ordine, & prout ratio ædificationis postulat.*

116. *Hiscæ enim in rebus libertas nobis est data, quam nobis excuti traditionibus hominum ne patiamur, monet Paulus.*

117. *Itaq; ejusmodi ceremonias Ecclesiasticas non quidem negligamus, nec tamen sub opinione necessitatis observemus: sed ita observemus, ut Ecclesiam has abrogare, alias instituire posse credamus, quas, si instituat, servare velimus, ut ordine fiant omnia.*

Hæc de Sacramentis in genere.

F F N I S.

Theses de animarū statu post mortem.

Theses de Ecclesiā triumphante.

De sanctorū reliquiis et imaginibus eorū cultū, ceterisque eo spectantibus.

Them. Theol. de Sacramentis in gre.

De notitiis Dei et voluntatis ipsius humanis animis nā infitis et disciplinā ex cultis, D. Hofmanni. B.

Thesi. de iustificatiōe hominis peccatoris coram Deo D. RUNGII.

Prop. de iustificatiōe contra Flacianos Joh. Ferinarii.

Assert. Theol. de iustificatiōe hoīs coram Deo, Polyc. LYSERI.

Prop. repetentes summa de iustitiā fidei ab opibz, M. Helsen, & M. Berzii

De Ecclesiā triumphante in caelis disputatiōnes 2, quā una de sanctorū in vitā aeternā beatitudine agit M. Volkmari, altera de sanctorū cultū agit, M. Cameri.

Disp. de Providentiā Dei Wolfii.

Disp. 1. de Turcā ex c. 38 & 39 Ezecb. in quā explicant ps. 3.

1. qd sit Gog Magog, Babel, Meses, 2. qd per vocab. Turca significant, 3. qd Turca sint flegella quō Deo castigat Ecclesiam. D. Salom. GESNERI.

Disp. altera de Turcā ex c. 38 & 39 Ezecb. tota in refutandō duobz cap. posita, qd GESNERI.

Disp. 2. de Turcā, in qua tractat 1. de tempore ultima irruptionis Turcā in Ecclesiam. 2. de populo et loco ubi ista evenient. 3. Cuias ob cūas Turca Christianis immittat. 4. Cuiā rāone sit repri. mēdg. 5. Quo pacto et qbz armis tandem medicis ista fūditū sint delendi, qd GESNERI.

Prop. de Ecclesiā, HUNNII.

Thesi. de Predestinatiōe D. FREDERI.

Dis. de reali communiōne idiomatum in unā Personā Christi, M. Berndes.

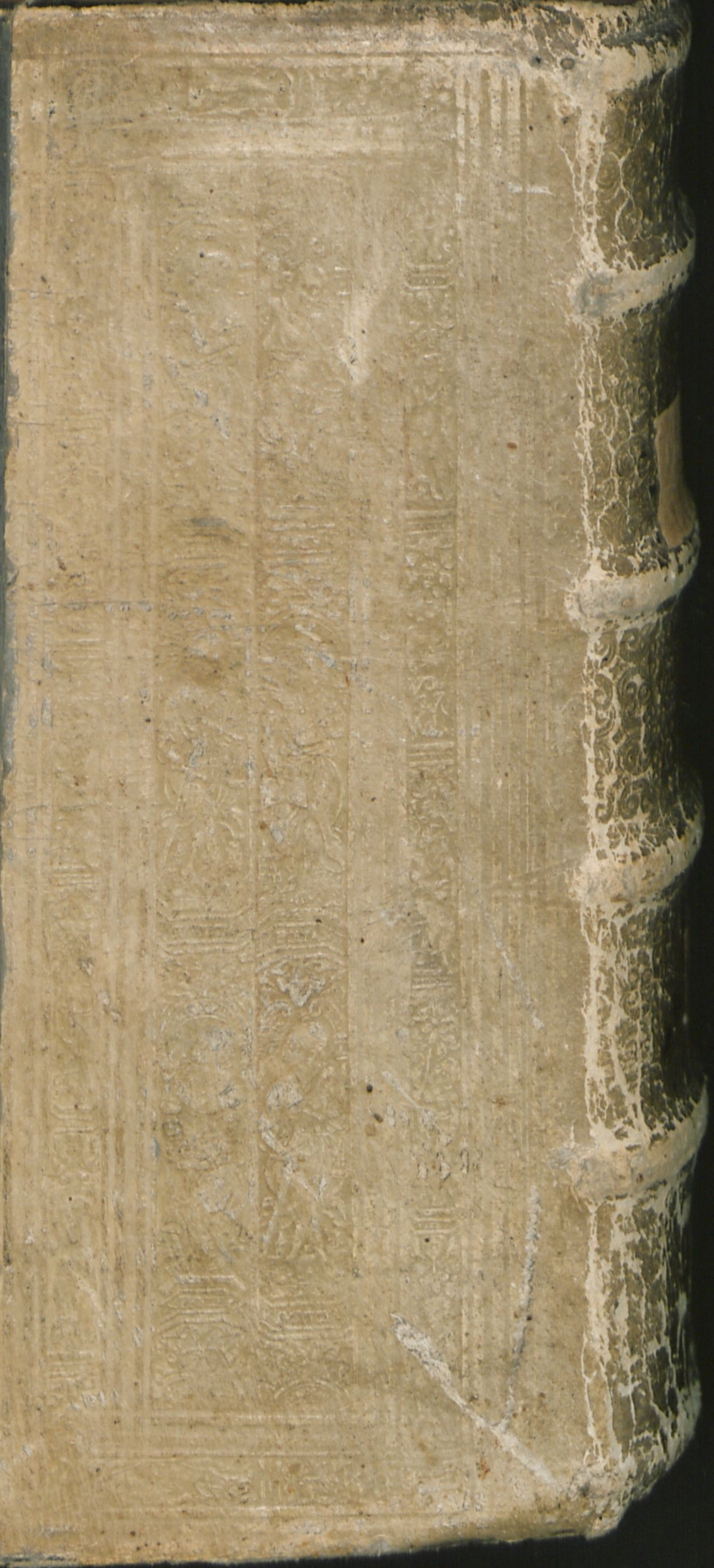
Dis. de Baptismo capite papia D. RUNGII.

Thesi. de Sacramentis in gre GESNERI.

Them. Theol. de orali corporis Christi in cenā manducatiōe dictibz Eucharisticis D. GESNERI.

Them. Theol. de communiōne idiomatum reali tertii grū, D. GESNERI.

manu qui erant in
cuius manu...
in regno regni...
ad dicitur...
sicut omni erant
et dicitur...
ad dicitur...
nabuchodonosor
et dicitur...
vobis...
et dicitur...
audientium...
et dicitur...
dicitur et psalmi
vobis et dicitur...
sicut dicitur...
dicitur...
nabuchodonosor
quis autem non...
dicitur...
dicitur...
dicitur...

Trino uno aspirante ;
 THEMATA THEOLOGICA
 H A E C
 DE SACRAMENTIS
 in genere.
 CONTRA PONTIFICIOS
 & Calvinianos proponit
 Ad disputationem XXVIII. in Collegio Studioforum
 Theologiae privato.
 M. IOHANNES SCHRODERUS Treisensis Hassus.
 Respondente
 M. PAVLO MOCHIO VVitebergensi.

VVITBERGAE,
 Liteis VVolfgangi Meisneri.
 ANNO cl. lo. IVC.

